

Identitet och övertramp

Å U 1.3. 2005

Replik till Rosenberg

ÅU 19.2. 2005

Thomas Rosenberg (ÅU 19.2) ratar verkligen, som han själv medger, ut ett antal kurvor då han räknar med bara två kulturella och språkliga identiteter den rent

(finlands)svenska (artskid från den finska) och den "topelianska" som inte alls skiljer sig från den finska. När Rosenberg klassificerar mig som en föräldradrad topeljan kan jag inte låta bli att dra på smulbanden, fast jag nog befarar att salig Zachris mulnar till i sin himmel.

Den som på ett realistiskt sätt vill tala om finlandssvenska identiteter i dag måste självklart räkna med en tredje lika fundamental grupp, den med inslag av både svenskt och finskt i varierande mängder. Naturligtvis vet Rosenberg detta. Jag undrar om det överhuvudtaget finns någon i dagens

Finland som på fullt allvar klassificerar sig själv som finlandssvensk men sitt egentliga modersmål som finska som man inte kan ordentligt just den tanken och situationen hade ju Topelius).

I mitt Runebergstal nämnde jag i förbigående de långvariga rasistiska inslagen hos många tidiga finlandssvenska språkbattörer (mongolteorin om finnarna, osv). Härvidlag ställer Rosenberg en viktig fråga: "Hur länge skall vi be om ursäkt för de övertrampen? Vore det inte dags, bästa Karlsson, att äntligen komma till 2000-talet, och lämna gammalt groll därhän?"

Bäste Rosenberg: kan du nämna en enda auktoritativ finlandssvensk, exempelvis politiker, som någonsin på ett för de finskspråkiga synligt sätt har bett om ursäkt för övertrampen? Finns det en enda finlandssvensk debattör, forskare (med undantag av framtidne, i Sverige verksamme, hos oss alltför okände Sten Högnäs) eller poli-

tiker som på allvar och med kritisk attityd har analyserat rasismen i den finlandssvenska språkstreditskursen och dess konsekvenser för hur finnarna ser på oss?

Den accepterade tolkningen av språkstriden är ju att den slutade som en följd av den gemensamma ansträngningen över språkgränsen under vinter- och fortsättningskriget och de offentliga deklarationerna i samband med detta. Men läser man Ernst von Borns, den ledande finlandssvenska politikerns, tal från den här tiden finner man varken självkritik eller ursäkt även om nog en utsträckt hand. Efter det begrovs saken.

Vi har att göra med ett tabu som är uppenbart också i historien under visningen i de finlandssvenska skolorna. Läroböckerna omtalar inte detta och de stickprov jag gjort med högsta- och gymnastelever visar att saken är oekant för dem, liksom för de flesta i efterkrigs-generationerna överhuvudta-

get.

För den som vill sätta sig in i problematiken rekommenderar jag Alra Kemllänens bok "Suomalaiset, outo Pohjolan kansa. Rotuteoriat ja kansallinen identiteetti", 1994. Från sidan 362 citerar jag: "Stämplantet av finnarna som rasnässigt annorlunda och lägre stående föranledde mycken skada för förhållandena mellan finsk och svenskspråkiga och på sin tid också för förhållandena mellan Finland och Sverige. Det har troligen påverkat de finskspråkigas attityder mot det egna folket och andra länder. Samtidigt som man fjärnades både från finlandssvenskar blev finlandssvenska mentaliteten i den finska mentaliteten kvar en irritation och - om självkänslan inte var stark - en attityd som påminner om underlägsenhet."

I ljuset av sådana analyser är pakkorutis-diskussionen inte så mycket att förundra sig över. Det var vi finlandssvenskar som själva i hög grad provocerade

fram åkftfinskheten i dess radikala former.

Långt efter krigen har det funnits kvar en finlandssvensk glasvägg mot det finska. Ett konkret exempel är att det tog ända till 1957 för Åbo Akademi att aktivera en professor i finska som gjorde det möjligt att börja planera en rationell utbildning av finsklärare för de svenska skolorna. Då hade det redan funnits professorer i svenska (självklart) och klassiska språk sedan grundandet, tyska (1929) och engelska (1937). Preferenserna framgår klart.

Det är alltså inte fråga om masoktiskt grävande i gammalt groll utan om att den kollektiva finlandssvenska självförståelsen är alltför selektiv och behöver uppdateras. Här finns något att begrunda för var och en, också för dem som vill introducera ett perspektivskifte i identitetsdebatten och språkpolitiken.

FRED KARLSSON